

Franciszek Longchamps de Brier

Convegno internazionale di studi in
onore di Alberto Burdese "Il ruolo
della buona fede oggettiva
nell'esperienza giuridica storica e
contemporanea",
Padwa-Wenecja-Treviso, 14-16
czerwca 2001 roku

Zeszyty Prawnicze 2/1, 197-203

2002

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

nież na ekonomiczno-prawne aspekty integrowania polskiego rolnictwa z sektorem rolnym Unii na tle szerszego kontekstu ewolucji wspólnej polityki rolnej. Autorem raportu końcowy w ramach trzeciej komisji był prof. Hugh Mercer z Essex Court Chambers z Londynu.

W ramach sesji podsumowującej obrady kongresu raport generalny opracowała prof. Paola Porru z Uniwersytetu w Pizie. W trakcie tej sesji nastąpiło uroczyste odznaczenie medalami kilku zasłużonych przedstawicieli narodowych stowarzyszeń prawa rolnego, szczególnie aktywnie współpracujących z CEDR. Wśród odznaczonych znalazła się także prof. Alina Jurcewicz, której wręczono brązowy medal CEDR za wieloletni i szczególnie znaczący wkład pracy naukowej na forum kolejnych kongresów prawa rolnego.

Aktualność i waga podejmowanych na kongresie zagadnień prawnoroalnych, a także ożywiona dyskusja wieńcząca każdą sesję programową, w pełni potwierdziła potrzebę intensywnej wymiany myśli, doświadczeń i poglądów prawników agrarystów na temat przyszłości europejskiego rolnictwa, co ma szczególnie istotne znaczenie w kontekście planowanego, bodaj najtrudniejszego, rozszerzenia Unii Europejskiej o państwa Europy Środkowej i Wschodniej.

Alina Jurcewicz* – Elżbieta Tomkiewicz**

CONVEGNO INTERNAZIONALE
DI STUDI IN ONORE DI ALBERTO BURDESE
IL RUOLO DELLA BUONA FEDE OGGETTIVA
NELL'ESPERIENZA GIURIDICA STORICA E CONTEMPORANEA
PADWA-WENECJA-TREVISO 14–16 CZERWCA 2001 ROKU

Dla uczczenia jubileuszu pracy naukowej Profesora Alberto Burdese, na Uniwersytet w Padwie została zwołana międzynarodowo-

* Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego – Instytut Nauk Prawnych Polskiej Akademii Nauk.

** Instytut Nauk Prawnych Polskiej Akademii Nauk.

wa konferencja, poświęcona roli dobrej wiary w stosunkach prywatnoprawnych. Spotkanie nt. *Il ruolo della buona fede oggettiva nell'esperienza giuridica storica e contemporanea* odbyło się w dniach od 14 do 16 czerwca 2001 w trzech miastach: Padwie, Wenecji i Treviso. Konferencję przygotowano nie tylko z wielkim rozmachem organizacyjnym. Niezwykle szeroki program konferencji, która nie ograniczała się do rozważań z zakresu prawa rzymskiego, ułożono tak, aby ukazać problematykę związaną z dobrą wiarą w historycznym, dogmatycznym oraz prawnoporównawczym kontekście. Zadbali o to starannie prof. Luigi Garofalo – główny organizator i koordynator naukowy, uczeń Alberto Burdese. W wysiłku organizacyjnym wspomagali go z dużym poświęceniem najbliżsi współpracownicy uniwersyteccy: Paola Lambrini, Paola Ziliotto, Tommaso dalla Massara, Andrea Rodeghiero oraz córka Mistrza Alberto – Roberta Burdese.

Wśród uczestników konferencji najliczniejszą grupę stanowili oczywiście Włosi. Do Padwy zjechali także uczeni z całej niemal Europy oraz z Argentyny, Brazylii i Izraela. Z Polski w obradach udział wzięli prof. Jan Zabłocki (UKSW), prof. Wojciech Dajczak (UAM), ks. dr Franciszek Longchamps de Brier (UW), mgr Stefan Karolak (UwB) i mgr Mariusz Golecki (UŁ). Wszyscy, z wyjątkiem ostatniego z wymienionych, wystąpili podczas konferencji z referatami.

Obrady w Auli Wielkiej Uniwersytetu (Palazzo del Bo) rozpoczęły rankiem 14 czerwca Rector Magnificus Giovanni Marchesini. Wystąpili krótko dawny nauczyciel Jubilata oraz przedstawiciel braci studenckiej, po czym obszerny referat wspomnieniowy pt. *Alberto Burdese: tratti di un Maestro* przedstawił Luigi Garofalo. W drugiej części porannego posiedzenia, której przewodniczył Filippo Gallo (Uniwersytet w Turynie), zabrali głos kolejno: Mario Talamanca (Uniwersytet w Rzymie „La Sapienza”) – *La 'bona fides' nei giuristi romani: 'Leerformel' e valori dell'ornamento*; Piero Schlesinger (Uniwersytet Katolicki „Sacro Cuore”) – *Invalidità di deliberazioni assembleari nelle società di capitali per 'abuso' del diritto di voto?*; Elio Casetta (Uniwersytet w Turynie) – *Problemi della buona fede oggettiva nel diritto amministrativo*.

Po przerwie obiadowej część wspólną zakończył referat F. Gallo pt. *'Bona fides' e 'ius gentium'*, wyraźnie polemiczny w stosunku do tez przedstawianych wcześniej przez M. Talamanca. Ze względu na wielką liczbę zgłoszonych na konferencję wystąpień, organizatorzy zdecydowali, aby dalsze prace odbywały się w dwóch równoległych podgrupach. W Auli Wielkiej mieli kolejno wystąpić: Letizia Vacca (Uniwersytet „Roma Tre”) – *Buona fede e sinallagma contrattuale*; Klaus Luig (Uniwersytet w Kolonii) – *Il ruolo della buona fede nella giurisprudenza della Corte dell'Impero tedesco, prima dell'entrata in vigore del BGB*; Juan Miquel (Uniwersytet w Barcelonie „Pompeu Fabra”) – *Autonomia del diritto e principio generale della buona fede*; Remo Martini (Uniwersytet w Sienie) – *'Fides' e 'pistis' in materia contrattuale*; Sandro Schipani (Uniwersytet w Rzymie „Tor Vergata”) – *Il ruolo della 'fides bona' per il debito internazionale dei PVS*; Antonino Palazzo (Uniwersytet w Perugii) – *Promesse gratuite e affidamento*; Salvatore Patti (Uniwersytet w Rzymie „La Sapienza”) – *Buona fede e clausole vessatorie: uno sguardo all'Europa*; Sebastiano Tafaro (Uniwersytet w Bari) – *Buona fede ed equilibrio degli interessi nella compravendita*; Justo García Sánchez (Uniwersytet w Oviedo) – *La buona fede negli articoli 375 e 379 del codice civile spagnolo, in materia di accessione dei mobili*; Alfredo Mordechai Rabello (Uniwersytet Hebrajski w Jerozolimie) – *Il ruolo della buona fede oggettiva nel diritto israeliano*; Pier Giuseppe Monateri (Uniwersytet w Turynie) – *Buona fede in diritto comparato: convergenza dei sistemi o ideologia mentitoria dei giuristi?*; Aloisio Surgik (Uniwersytet w Kurytybie) – *Da necessidade da bona-fé objetiva na ética professional do advogado*; Adalberto Perulli (Uniwersytet w Wenecji „Ca' Foscari”) – *La buona fede nel diritto del lavoro*. Natomiast w mieszczącej się tuż obok Sali Starego Archiwum z referatami mieli wystąpić: Ana Aleman Monterreal (Uniwersytet w Almeria) – *La incidencia de la bona fides en el quantum indemnizatorio: a proposito de la responsabilidad del vendedor por vicios o defectos ocultos*; Pascal Pichonnaz (Uniwersytet we Fryburgu – Szwajcaria) – *Quelques aspects de la bonne foi (objective) dans la compensation en cas de faillite à Rome et aujourd'hui*;

András Földi (Uniwersytet w Budapeszcie „Eötvös Lotand”) – *Rinascita del principio della buona fede oggettiva in Ungheria*; Mirta Delfino Noemi (Uniwersytet Narodowy Nordest Corrientes) – *La buena fe objectiva en el derecho privado argentino desde Roma hasta nuestros dias*; Paolo Garbarino (Uniwersytet Wschodniego Piemontu) – *Osservazioni sulle azioni di buona fede in diritto giustiniano*; Stefan Karolak (Uniwersytet w Białymstoku) – *Delle relazioni filosofiche e giuridiche tra la ‘bona fides’ e l’‘aequitas’*; Gian Antonio Benacchio (Uniwersytet w Trydencie) – *Il ruolo della buona fede nel diritto comunitario*; Aldo Petrucci (Uniwersytet w Pizie) – *‘Neque enim decipi debent contrahentes’. Appunti sulla tutela dei contraenti con un’impresa nel diritto romano tardorepubblicano e del principato*; Artur Völkl (Uniwersytet w Innsbrucku) – *La buona fede oggettiva nelle regole del Codex Thesarianus sull’acquisto a non domino*; Maria Victoria Sansón Rodriguez (Uniwersytet w La Laguna – Tenerifa) – *La buena fe en el ejercicio de los derechos y en el cumplimiento de las obligaciones contractuales desde la perspectiva del derecho privado romano*; Rosalia Rodriguez López (Uniwersytet w Almeria) – *La bona fides en los textos cristianos*; Franciszek Longchamps de Bérier (Uniwersytet Warszawski) – *La buona fede mortis causa? Le disposizioni poenae nomine e la querela inofficiosi testamenti*; Dimitri Dozhdev (Rosyjska Akademia Nauk) – *‘Fidem sequi’: il ruolo della ‘bona fides’ nel sorgere della sinallagmaticità contrattuale nel diritto romano*.

Następnego dnia obrady prowadzono w przepięknych, zabytkowych wnętrzach Scuola Grande di San Rocco w Wenecji. Podczas porannej sesji, której przewodniczył P. Schlesinger, głos zabierali: Hans Ankum (Uniwersytet w Amsterdamie) – *‘Beneficium cedendarum actionum del mandante di credito’: un beneficio basato sulla bona fides nel diritto romano classico*; Anna De Vita (Uniwersytet we Florencji) – *Buona fede e ‘common law’*; Eva Cantarella (Uniwersytet w Mediolanie) – *Regole di coretzezza nel diritto commerciale greco*; Fabio Merusi (Uniwersytet w Pizie) – *Buona fede e affidamento nel diritto amministrativo*; Fausto Gorla (Uniwersytet w Turynie) – *‘Bona fides’ ed ‘actio ex stipulatu’ per la restituzione della dote*

in diritto giustiniano; Andrea Fusaro (Uniwersytet w Genui) – *Il ruolo della buona fede oggettiva nel diritto delle associazioni*; Antonio Diaz Bautista (Uniwersytet w Murcji) – *La buona fede nel 'S.C. Iuventianum'*; Francesco Sini (Uniwersytet w Sassari) – *'Fetiales, quod fidei publicae inter populos praeerant': a proposito di 'fides' e diritto internazionale antico ('iustum bellum, foedus, pax')*; Franco Gaetano Scoca (Uniwersytet w Rzymie „La Sapienza”) – *Tutela giurisdizionale e comportamento della Pubblica Amministrazione contrario alla buona fede*; Bruno Inzitari (Uniwersytet w Mediolanie – „Bicocca”) – *Il ruolo della buona fede nei contratti e nei rapporti di intermediazione mobiliare*; Luigi Piero Zannini (Uniwersytet w Turynie) – *Buona fede e acquisti negoziali*; Carlo Venturini (Uniwersytet w Pizie) – *'Bis idem exigere e corruptio servi': un'ipotesi particolare*; Carlo Augusto Cannata (Uniwersytet w Genewie) – *Principio di buona fede e strutture processuali*.

Na popołudnie dnia weneckiego przewidziano cały szereg referatów: Cesare Massimo Bianca (Uniwersytet w Rzymie „La Sapienza”) – *Significato e vigenza del principio di buona fede nel diritto del contratto*; Alfredo Galasso (Uniwersytet w Palermo) – *La buona fede fuori del contratto*; Alfredo Di Pietro (Katolicki Uniwersytet w Buenos Aires) – *La 'bona fides publica romana'*; Antonio Palma (Uniwersytet w Salerno) – *Violazione del criterio della buona fede e risarcibilità del danno conseguente: brevi profili comparatistici*; Rocco Favale (Uniwersytet w Molise) – *Nullità del contratto per difetto di forma e buona fede*; Alessandra Bignardi (Uniwersytet w Modenie) – *La buona fede nelle fonti giuridiche classiche*; Laura Gutierrez-Masson (Uniwersytet Complutense w Madrycie) – *Atti propri e buona fede. Intorno a Papiniano 3 quaest. D.50,17,75*; Leonid Kofanov (Uniwersytet im. Łomonosowa w Moskwie) – *Il carattere giuridico-religioso della 'bona fides romana' nei secoli V-II a.C.: sull'interpretazione di Polibio VI, 56, 6-15*; Giorgio Cugurra (Uniwersytet w Parmie) – *La rilevanza della buona fede in tema di accordi ex art. 11 della L. 241 del 1990*; Filippo Nappi (Morski Instytut Uniwersytecki w Neapolu) – *Buona fede ed equità nell'estinzione dell'obbligazione per compensazione*; János Zlinszky (Katolicki Uni-

wersytet w Budapeszcie) – *Buona fede oggettiva e responsabilità delittuale nel concetto del nuovo codice civile ungherese*; Wojciech Dajczak (Uniwersytet Adama Mickiewicza w Poznaniu) – ‘*Bona fides*’: *libertà di applicazione della clausola generale. Osservazioni dalla prospettiva del diritto romano*.

Niestety, nie wszystkie udało się tego dnia wygłosić. Tak tedy, aby umożliwić Dieterowi Nörrowi (Uniwersytet w Monachium) zamknięcie obrad wystąpieniem ‘*Fides Punica – Fides Romana*’. Zum ‘*demosia pistis*’ im *ersten karthagisch-römischen Vertrag*, ostatnie referaty przeniesiono na dzień następny. Toteż W. Dajczak wystąpił już w Auli Wielkiej Palazzo della Dogana w Treviso – nowym ośrodku zamiejscowym Uniwersytetu w Padwie. M. Talamanca przewodniczył tam sesji, na której wygłoszono następujące referaty: Francesco Paolo Casavola (Uniwersytet Fryderyka II w Neapolu) – *Rileggendo «Dalla ‘fides’ alla ‘bona fides’» di Luigi Lombardi*; Pierangelo Catalano (Uniwersytet w Rzymie „La Sapienza”) – ‘*Non inveni tantam fidem in Israel*’; Ugo Ruffolo (Uniwersytet w Bolonii) – *Malafede e colpa*; Mario Serio (Uniwersytet w Palermo) – *Note sulla vendita di prodotti finanziari e sui soggetti incaricati di effettuarla*; Michael Rainer (Uniwersytet Salsburski) – *Buona fede oggettiva nell’ABGB austriaco*; Paolo Maria Vecchi (Uniwersytet Roma Tre) – *Buona fede e relazioni successive all’esecuzione del rapporto obbligatorio*; Paolo Gallo (Uniwersytet w Turynie) – *Buona fede oggettiva e trasformazioni del contratto*; Jan Zabłocki (Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie) – ‘*Ex fide bona*’ *nella formula del comodato*; Francesco Donato Busnelli (Wyzsza Szkoła św. Anny w Pizie) – *Brevi considerazioni in tema di buona fede oggettiva ed equità*; Guido Alpa (Uniwersytet w Rzymie „La Sapienza”) – *La buona fede contrattuale nella civilistica italiana dell’Ottocento*; Riccardo Cardilli (Uniwersytet w Salerno) – *Prime considerazioni sul ruolo della buona fede nell’America Latina*. Podsumowania, dokonał Pietro Rescigno (Uniwersytet w Rzymie „La Sapienza”) – Accademia Nazionale dei Lincei).

Konferencja zorganizowana z wielkim rozmachem, godnym wielkiego uczonego, jakim jest Alberto Burdese. Stała się ona oka-

zją do podzielenia się wynikami najnowszych badań, wymiany myśli i nawiązania wielu kontaktów. Z pewnością zaowocują ożywioną międzynarodową współpracą naukową, tym bardziej że zgłoszone referaty będą utrwalone i szerzej dostępne – zostaną w formie artykułów zamieszczone w księdze ku czci Jubilat. Podczas wystąpień, a zwłaszcza w toku licznych dyskusji – krótkich na salach obrad, za to długich w kuluarach – wskazywano, że studia z zakresu prawa rzymskiego nie sprowadzają się do czysto historycznych rozważań, lecz stanowią świetną podstawę do poszukiwania rozwiązań wielu współczesnych problemów prawnych. Ten sposób myślenia wydaje się zdobywać coraz większe poparcie w światowej romanistyce.

Franciszek Longchamps de Bérier*

I SESJA MIĘDZYNARODOWEJ SZKOŁY PRAWA RZYMSKIEGO
WARSZAWA 12–24 WRZEŚNIA 2001 ROKU

Odradzanie się studiów prawa rzymskiego w krajach dawnego obozu socjalistycznego, a zwłaszcza w byłym Związku Sowieckim, odbywa się spontanicznie. Zaangażowani są w nie historycy, filologowie oraz cywiliści, gdyż brak odpowiednio przygotowanej kadry wykładowców tego przedmiotu. Okazało się to wyraźnie podczas konferencji w Moskwie w listopadzie 1997 roku, zorganizowanej przez Centrum studiów nad prawem rzymskim, Wydział Prawa Uniwersytetu im. Łomonosowa w Moskwie, oraz podczas Kółkwiów romanistów Europy środkowo-wschodniej i Włoch organizowanych (w Rzymie w dniach 4-6 grudnia 1998 i we Władystoku w dniach 5-7 października 2000) przez Centro per gli studi su Diritto romano e sistemi giuridici del Consiglio Nazionale delle Ricerche kierowane przez Pierangelo Catalano z Uniwersytetu „La Sapienza” w Rzymie. Widząc potrzebę odpowiedniego przygoto-

* Uniwersytet Warszawski.